

# EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 31 Temmuz 2019

## Paranın Üç Fiyatı: faiz, Kur ve Enflasyon

TC Merkez Bankası, yeni başkanının idaresinde toplanan ilk Para Kurulu toplantısında uygulamakta olduğu *bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını* (politika faizi) yüzde 4.25 düşürerek, yüzde 24'ten 19.75'e indirdi. Bu kararlar birlikte Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ve AKP ekonomi idaresinin uzun zamandır sürdürdüğü “*enflasyonun nedeni yüksek faizdir*” inancına bağlı tartışmalar yeniden ekonomi gündemimize yerleşti. Bu yazımda bu dogmatik savın tutarsızlığını sizlerle paylaşmak arzusundayım.

### *Paranın Fiyatı*

İktisada Giriş derslerinde bir ulusal paranın değerini *üç biçimde* tanımlanmaktayız: (1) *faiz oranı*; (2) ulusal paranın (burada Türk Lirasının) dövizler karşısındaki *değişim değeri*; ve (3) *enflasyon oranının tersi*. Para piyasasının “dengesi” bu üç tanımın uyumlu olmasından geçmektedir. Paranın değerini veren bu tanımlar arasındaki herhangi bir tutarsızlık, para piyasasında dengenin yitirilmesine ve bu dengesizliğin reel ekonomi kesimine de sıçramasına neden olacaktır. Paranın bu üç tanımı arasındaki iktisadi ilişkileri herhangi bir “neden-sebeptonuç” ilişkisine bağlamak, ancak iktisat biliminin ve dünya ekonomisinin gerçeklerinin sınırlarını zorlama pahasına kurgulanabilir.

“*Yüksek faizin kredi maliyetlerini yükselttiği*”; ve dolayısıyla, “*enflasyonu arttırdığı*” yolundaki savlar ancak *dış dünyaya kapalı bir ekonomi için*; son derece *dar varsayımlar altında* ve *geçici olarak* kurgulanabilir. Türkiye’de ve *sermaye hareketlerinin serbest kılındığı* mevcut *dışa açık ekonomi koşullarında* böylesi bir savı savunmak mümkün değildir.

Zira, AKP’nin ilk dönem iktidarları altında sıklıkla gördüğümüz üzere, ulusal para piyasalarında faizlerin yüksek olduğu bir durumda iktisadi birimlerin yurt dışından daha ucuz faiz ile kredi borçlanmasının önünde herhangi bir engel yoktur. (Tabi ki kuramsal olarak. Buna aşağıdaki satırlarda geleceğim).

Türkiye’de ise üretim maliyetlerini ve dolayısıyla enflasyonu arttıran ana unsur faizler değil, *üretimde girdi olarak kullanılan malların fiyatlarındaki artışlardır*. Örneğin, TÜİK verilerine göre yıllık fiyatlar “*madencilik ve taş ocakçılığında*” yüzde 26.72; “*imalat sanayi sektörlerinde*” yüzde 31.20, “*elektrik ve gaz*” faaliyetlerinde ise yüzde 58.98’e fırlamış; bu durum tüketici fiyatlarındaki artışı da dirençli ve yapışkan hale dönüştürmüştür.

Üretim maliyetlerinde gözlenen bu baskı, enflasyonun aslında sadece “*parasal*” bir meseleden ibaret olmadığını ve ulusal ekonomideki *yapısal dengesizliğin* doğrudan bir tezahürü olarak değerlendirmek gerektiğini göstermektedir.

Söz konusu yapısal dengesizlik ise AKP’nin de bizzat yürütücüsü olduğu dışa bağımlı sanayi(siz)leşme ve Türkiye’yi bir ucuz ithalat ve ucuz işgücü cennetine dönüştüren neoliberal politikaların ve *inşaat betonuna dayalı hormonlu büyüme tercihlerinin* sonucudur.

## ***Güven Sorunu ve Ülke Riski***

Dış borçlanmaya ve dövizin fiyatını her ne pahasına ucuz tutmaya dayalı AKP modeli ise gene bizzat AKP yönetimi altında çökertilmiştir. Zira liyakat ve özerklik ilkelerinin terk edildiği, siyasi sistemin ve düzenleyici kurumların demokratik hesap verilebilirliğinin tahrip edildiği bir ülkede ekonomide “yeniden dengelenmenin” ne “fiyat istikrarını sağlamak için sıkı para duruşuyla”, ne de “mali disiplin” aracılığıyla sağlanamayacağı açıktır. Gerek enflasyon, gerekse milli gelirin daralması ve işsizliğin yükselmesi biçiminde tezahür eden ekonomik kriz ile mücadelenin olmazsa olmaz ön koşulu hukukun üstünlüğünün ve güçler ayrılığı ilkesine dayalı demokrasinin sağlanmasıdır.

Yineleme pahasına yeniden vurgulayalım: *AKP ekonomi idaresinin izlemekte olduğu bilim-dışı enflasyon politikası ve yürütmekte olduğu dışa bağımlı, inşaat betonuna dayalı büyüme stratejisi ulusal ekonomimizi istikrarsızlığa sürükleyerek, tahrip etmektedir.*

Yaşanan yüksek enflasyon, gerek iktisadi, gerekse hukuksal ve sosyal boyutlarda yaşanan krizin *mal ve hizmet piyasalarındaki* tezahürüdür. Benzer şekilde işgücü piyasalarında yaşanan yüksek (genç, kadın, bölgesel ve toplam) işsizlik; ulusal sermaye birikimi ve teknolojiye gözlenen gerileme; ve sosyal boyutta yaşanan çöküntü gibi...

Dolayısıyla, bu koşullar altında enflasyonla mücadelenin sadece merkez bankasının politika faizini aşağı ya da yukarı oynatmakla başarılı sonuç veremeyeceği açıktır.